

บทที่ 3

การปรับปรุงโครงสร้างของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ในบทนี้จะนำเสนอประวัติการจัดตั้ง เพื่อให้ทราบความเป็นมาในการจัดตั้ง การแบ่งส่วนราชการ และบทบาทภารกิจของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในอดีต และนำเสนอการปรับปรุงโครงสร้างของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี โดยเป็นการปรับปรุงโครงสร้างครั้งสำคัญ ๆ ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างในปี 2518, 2523, 2537, 2539 และ 2545 เพื่อให้เห็นภาพรวมของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีและใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์เกี่ยวกับการจัดโครงสร้างของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีต่อไป

ประวัติการจัดตั้งสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นส่วนราชการระดับกรมที่ปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี แต่เดิมสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเป็นเพียงหน่วยงานเล็ก ๆ ระดับกองในสำนักนายกรัฐมนตรี มีชื่อว่า “สำนักงานเลขานุการนายกรัฐมนตรี” จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2476 ทำหน้าที่ด้านเลขานุการให้แก่นายกรัฐมนตรี ทั้งที่เป็นราชการและส่วนตัว มีส่วนราชการในสังกัดเพียง 2 แผนก คือ แผนกการเมือง และแผนกตรวจสอบเรื่องราวและความเห็น ต่อมาในปี พ.ศ. 2478 ได้มีการยกฐานะ “สำนักงานเลขานุการนายกรัฐมนตรี” ขึ้นเป็น “สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี”¹ เนื่องจากรัฐบาลเห็นว่าเป็นส่วนราชการที่มีความสำคัญ และมีภารกิจเพิ่มมากขึ้น ในปี พ.ศ.2496 “สำนักนายกรัฐมนตรี” ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “สำนักคณะรัฐมนตรี”² มีการแยกงานในสำนักคณะรัฐมนตรีออกเป็นทบวง เว้นแต่สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรีให้อยู่ในความรับผิดชอบและควบคุมของนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่เกี่ยวกับราชการการเมืองของนายกรัฐมนตรี และงานต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวนายกรัฐมนตรี

¹ ประวัติสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, ที่ระลึกในโอกาสครบรอบ 60 ปี สำนักนายกรัฐมนตรี, น. 158.

² อาลัย อิงคะวุฒิข, ประวัติสำนักนายกรัฐมนตรี, ที่ระลึกในโอกาสครบรอบ 60 ปี สำนักนายกรัฐมนตรี, น. 16.

โดยเฉพาะแบ่งส่วนราชการออกเป็น 1 แผนก 2 กอง คือ แผนกกลาง กองบริการฝ่ายปกครอง และกองบริการฝ่ายประชาชน เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502 ได้เปลี่ยนชื่อ “สำนักคณะรัฐมนตรี” กลับมาเป็น “สำนักนายกรัฐมนตรี” ตามเดิม³ พร้อมทั้งได้จัดตั้งส่วนราชการระดับกรมขึ้นในสำนักนายกรัฐมนตรี ชื่อ “สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี” โดยได้ยุบสำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรีไปขึ้นกับสำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่ในการปฏิบัติราชการการเมืองและงานเลขานุการของนายกรัฐมนตรี และต่อมาเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2517 ได้เปลี่ยนชื่อจาก “สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี” เป็น “สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี” ซึ่งใช้ชื่อนี้มาจนถึงปัจจุบัน

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีได้มีการปรับปรุงโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการให้เหมาะสมกับภารกิจมาโดยตลอด แต่ก็ไม่เปลี่ยนแปลงมากนักในช่วงแรก ๆ เนื่องจากบทบาทภารกิจยังไม่มากนัก ต่อมาสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีมีบทบาทภารกิจเพิ่มขึ้น จึงได้มีการปรับปรุงโครงสร้างเพื่อแบ่งส่วนราชการและกำหนดอำนาจหน้าที่อีกหลายครั้งหลายหน ตามนโยบายและแนวทางการบริหารงานของเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ในแต่ละยุคสมัยล้วนมีแนวคิดและรูปแบบวิธีการบริหารงานที่แตกต่างกัน ซึ่งได้มีการปรับปรุงโครงสร้างเพื่อแบ่งส่วนราชการและกำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในครั้งสำคัญ ๆ คือ ปี 2518, 2523, 2537, 2539 และ 2545 ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

การปรับปรุงโครงสร้างของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในปี 2518

หลังจากได้เปลี่ยนชื่อจาก “สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี” เป็น “สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี” เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2517 แล้ว ต่อมาในวันที่ 5 มีนาคม 2518 ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2518⁴ ประกาศใช้ จึงมีการแบ่งส่วนราชการเป็น 10 กอง คือ 1. กองกลาง 2. กองคลัง 3. กองสถานที่และยานพาหนะ 4. กองงานนายกรัฐมนตรี 5. กองงานโฆษก 6. กองพิธีการ 7. กองนโยบายภายในประเทศ 8. กองนโยบายภายนอกประเทศ 9. กองงานคณะที่ปรึกษาและกรรมการ

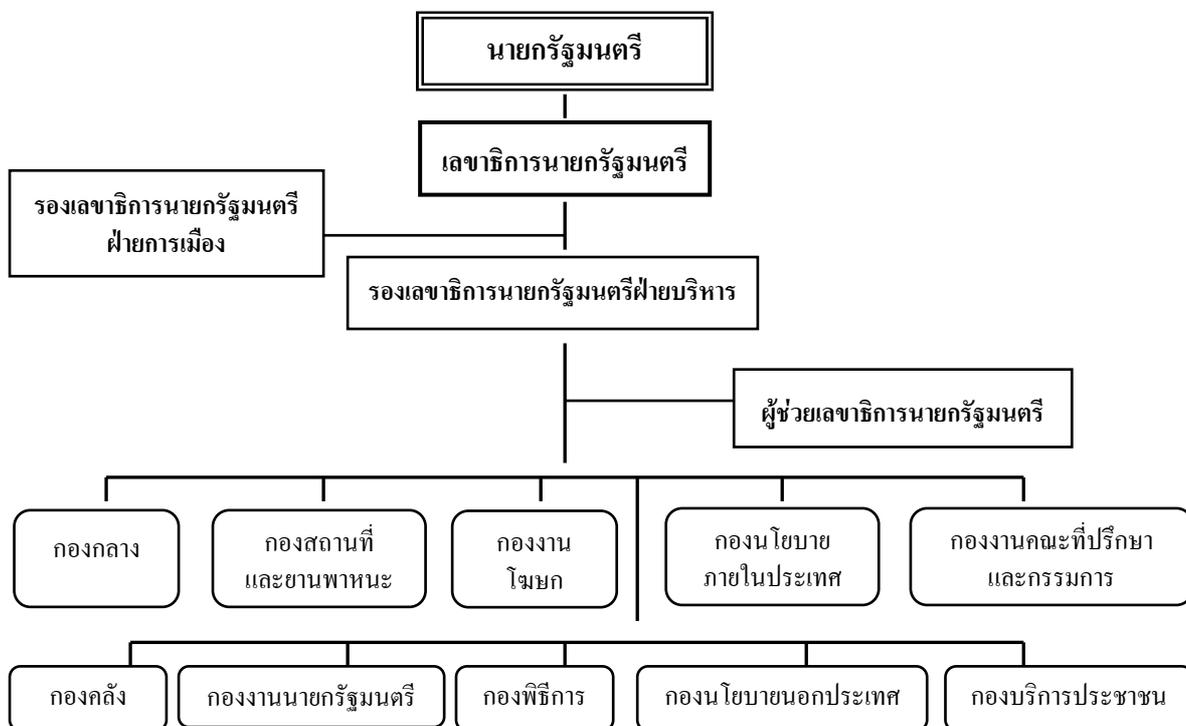
³ อาลัย อิงคะวณิช, “ประวัติสำนักนายกรัฐมนตรี,” น. 17.

⁴ พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2518, ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 5 มีนาคม 2518.

10. กองบริการประชาชน และได้กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ 5 ด้าน คือ 1. ด้านนโยบายและที่ปรึกษา มีอำนาจหน้าที่ประสานกับกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ และทำหน้าที่ธุรการหรือเลขานุการให้แก่ที่ปรึกษาและคณะที่ปรึกษาต่าง ๆ ของนายกรัฐมนตรี 2. ด้านเลขานุการของนายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี มีอำนาจหน้าที่ประสานกับรัฐสภา พรรคการเมือง หน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง การรับเรื่องร้องทุกข์ และการให้คำแนะนำทางกฎหมายแก่ประชาชน 3. ด้านพิธีการ มีอำนาจหน้าที่จัดงานรัฐพิธีและงานเลี้ยงรับรอง 4. ด้านโฆษก มีอำนาจหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารที่เกี่ยวกับนายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี 5. ด้านการดูแลบ้านรับรองของรัฐบาล มีอำนาจหน้าที่ดูแลอาคารสถานที่ การบำรุงรักษาบ้านรับรองของรัฐบาล เช่น บ้านรับรองบางแสน จังหวัดชลบุรี บ้านรับรองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี 6. ด้านอื่น ๆ คือ มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งจะเป็นอำนาจหน้าที่นอกเหนือจาก 5 ด้านข้างต้น หรือมีกฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะ ได้แก่ ตากกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน หรือข้าราชการตำรวจ กำหนดให้นายกรัฐมนตรีมีอำนาจวินิจฉัยการลงโทษข้าราชการประเภทนั้น ๆ โดยสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเป็นหน่วยงานสรุปเสนอความเห็นในเรื่องดังกล่าว เพื่อให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาสั่งเป็นที่ยุติ เป็นต้น

แผนภูมิที่ 3.1

แสดงโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ปี 2518

ที่มา : กองกลาง สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

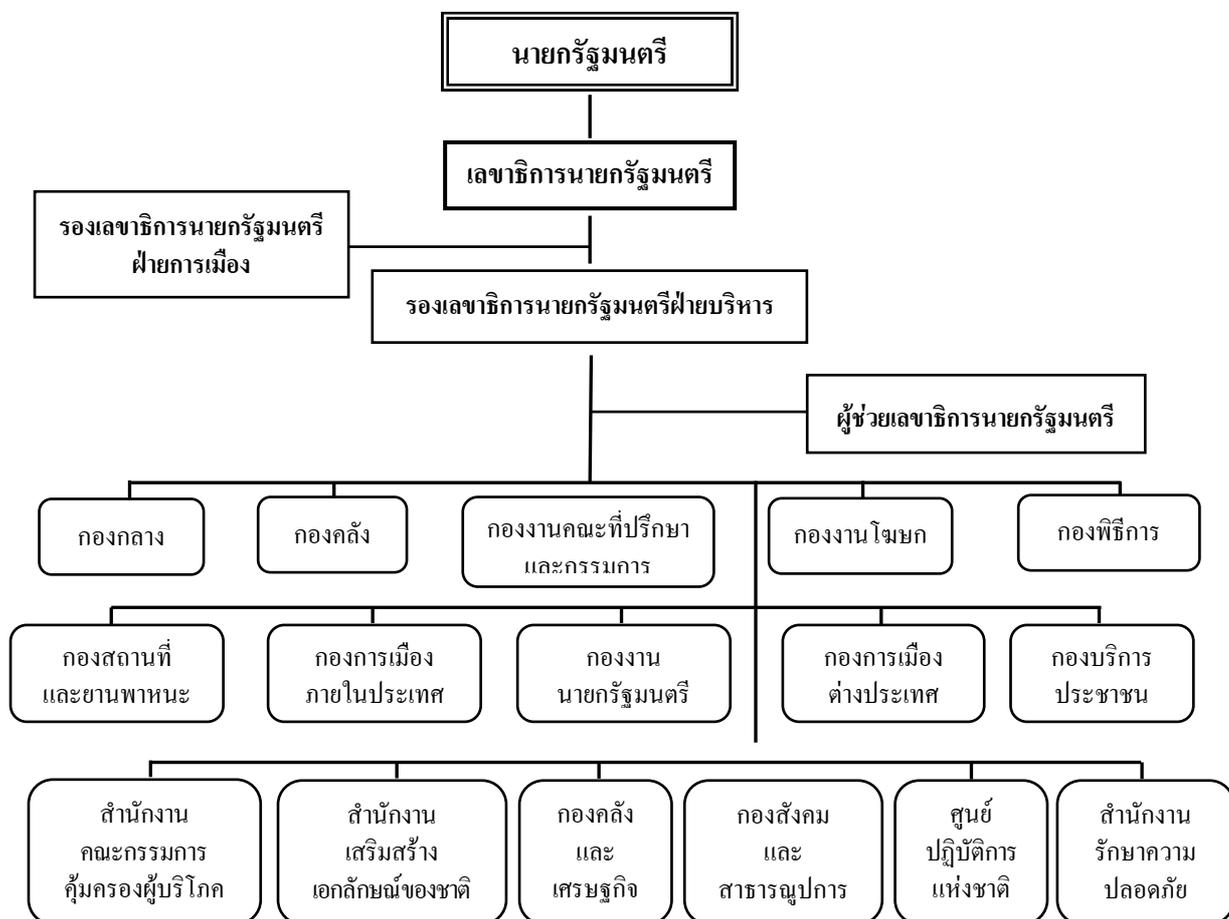
การปรับโครงสร้างของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในปี 2523

ในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2523 ได้มีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2523⁵ โดยมีเหตุผลว่า โดยที่งานของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีมีปริมาณและคุณภาพเพิ่มขึ้น สมควรแบ่งส่วนราชการภายในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เพื่อให้เกิดความคล่องตัวมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสภาพของงาน จึงมีการแบ่งส่วนราชการสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีใหม่ โดยตั้งหน่วยงานมีฐานะเทียบเท่าระดับกองเพิ่มขึ้นอีก 6 หน่วยงาน คือ 1. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค 2. สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ 3. กองการคลังและเศรษฐกิจ 4. กองสังคมและสาธารณูปการ 5. ศูนย์ปฏิบัติการแห่งชาติ 6. สำนักงานรักษาความปลอดภัย และได้เปลี่ยนชื่อกองนโยบายภายในประเทศ เป็น กองการเมืองภายในประเทศ และกองนโยบายภายนอกประเทศ เป็น กองการเมืองต่างประเทศ สำหรับอำนาจหน้าที่ตามโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในปี 2523 ยังคงอำนาจหน้าที่ตามโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการปี 2518 ไว้เช่นเดิม รวมทั้งเพิ่มภารกิจด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ด้านการเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องและปัญหาทางเศรษฐกิจ การเงิน การคลัง การดำเนินการเกี่ยวกับงานโครงการพิเศษตามข้อเสนอของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ด้านการเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องและปัญหาทางด้านสังคมและสาธารณูปการ ด้านการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงานของส่วนราชการต่าง ๆ และแผนงานหรือโครงการที่สำคัญที่รัฐบาลได้แถลงนโยบายไว้ต่อรัฐสภา และด้านการรักษาความปลอดภัยของนายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และข้าราชการการเมืองอื่น ๆ ที่ปฏิบัติงานในทำเนียบรัฐบาล

⁵ พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2534, ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 108 ตอนที่ 156 วันที่ 4 กันยายน 2534.

แผนภูมิที่ 3.2

แสดงโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ปี 2523

ที่มา : กองกลาง สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

การปรับโครงสร้างของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในปี 2537

เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2537 ก็ได้มีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2537⁶ โดยมีเหตุผลว่า โดยที่เป็นการสมควรแบ่งส่วนราชการภายในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี และระบุอำนาจหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการดังกล่าวให้เหมาะสมกับสภาพของงาน และเนื่องจากมาตรา 8 วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 บัญญัติว่า การแบ่งส่วนราชการภายในส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และให้ระบุอำนาจหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการไว้ในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวด้วย จึงต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้ โดยมี การแบ่งส่วนราชการสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเป็น 16 ส่วนราชการ คือ 1. กองกลาง 2. กองคลัง 3. กองสถานที่และยานพาหนะ 4. กองคลังและเศรษฐกิจ 5. กองการเมืองต่างประเทศ 6. กองการเมืองภายในประเทศ 7. กองงานคณะที่ปรึกษาและกรรมการ 8. กองงานโฆษก 9. กองงานนายกรัฐมนตรี 10. กองบริการประชาชน 11. กองพิธีการ 12. กองสังคมและสาธารณูปการ 13. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค 14. สำนักงานรักษาความปลอดภัย 15. สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ 16. ศูนย์ปฏิบัติการแห่งชาติ และกำหนดอำนาจหน้าที่ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีไว้อย่างกว้างขวาง โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอความเห็นต่อ นายกรัฐมนตรี เพื่อประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบาย การกำกับนโยบาย การประสานนโยบายระหว่างกระทรวง ทบวง กรม และรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ เสนอความเห็นในเรื่องและปัญหาต่าง ๆ เพื่อประกอบการพิจารณาสั่งการของนายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของกระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และคณะกรรมการต่าง ๆ และรายงานต่อนายกรัฐมนตรี ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการให้แก่ นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ทั้งในราชการปกติ และราชการอันเกี่ยวข้องกับการประสานงานกับรัฐวิสาหกิจหรือพรรคการเมือง หน่วยงาน หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการเกี่ยวกับงานพิธีการในการรับรองบุคคลหรือคณะบุคคลที่เข้าพบ หรือเข้าเยี่ยมนายกรัฐมนตรี และดูแลการจัดงานรัฐพิธีต่าง ๆ อันเป็นภารกิจของนายกรัฐมนตรี ประมวลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาที่ประชาชนร้องทุกข์ ร้องเรียน หรือยื่นข้อเสนอดต่อ

⁶ พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2537, ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 111 ตอนที่ 29 วันที่ 15 กรกฎาคม 2537.

การปรับปรุงโครงสร้างของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในปี 2539

เนื่องจากโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ อำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้เดิมเกิดสภาพปัญหาในภาพรวม ดังนี้

ด้านโครงสร้าง การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของกอง/ฝ่าย/งานต่าง ๆ ยังขาดความชัดเจนไม่เหมาะสมสอดคล้องถูกต้องกับภารกิจงานที่รับผิดชอบปฏิบัติจริง ก่อให้เกิดปัญหาความซับซ้อนหรือเกิดความล่าช้า

ด้านอัตรากำลัง การกำหนดอัตรากำลังไม่สอดคล้องและเหมาะสมกับภาระหน้าที่รับผิดชอบ เกิดสภาพงานล้นคน คับคั่งงาน

ด้านระบบงาน ระบบขั้นตอนและวิธีการทำงานบางอย่างไม่เหมาะสมขาดการประสานงานที่ดี ทำให้เกิดความล่าช้า ความผิดพลาด ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงได้มีการดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ อำนาจหน้าที่ ระบบงาน รวมถึงการปรับอัตรากำลังของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีใหม่ เพื่อให้สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติงานให้แก่ผู้บริหารสูงสุดของประเทศ เป็นหน่วยงานที่มีศักยภาพ สามารถสนองหรือเป็นเครื่องมือในการช่วยอำนวยความสะดวกบริหารประเทศของนายกรัฐมนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนายกรัฐมนตรี (นายชวน หลีกภัย) ได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 25/2537 ลงวันที่ 21 มีนาคม 2537 แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการและระบบงานของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีเลขาธิการ ก.พ. เป็นประธาน เพื่อพิจารณาศึกษาเสนอแนวทางในการปรับปรุงบทบาท อำนาจหน้าที่ โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการและระบบงานสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ให้สามารถสนองตอบต่อนโยบายของรัฐบาลและภารกิจของนายกรัฐมนตรีได้อย่างเหมาะสมทันสมัย รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งคณะกรรมการปรับปรุงโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการและระบบงานของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีพิจารณาเห็นควรจัดโครงสร้างและระบบงานของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในลักษณะผสมผสาน (Hybrid) เพื่อให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานแต่ละประเภท โดยมีการแบ่งงานเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. งานการเมือง ได้แก่

1.1 งานที่ให้บริการโดยตรงกับฝ่ายการเมือง ได้แก่ งานเลขานุการ งานประสานงานงานวิเคราะห์ เพื่อเสนอความเห็นประกอบการตัดสินใจ จัดองค์การเป็นกลุ่มงาน (Cluster) เพื่อให้เกิดความคล่องตัวโดยผู้ใช้บริการ (ฝ่ายการเมือง) สามารถกำหนดเป็นทีมงานใหญ่เล็กตามความเหมาะสมกับภารกิจที่รับผิดชอบ (Mission Approach) โดยข้าราชการประจำของสำนักเลขาธิการ

นายกรัฐมนตรีจะปฏิบัติงานร่วมกับข้าราชการการเมือง ข้าราชการยืมตัว และบุคคลภายนอกที่ฝ่ายการเมืองมอบหมายให้เข้ามาทำงานร่วมกัน

1.2 งานที่เกี่ยวกับการดำเนินงานทางการเมืองที่มีภารกิจชัดเจนและปฏิบัติงานร่วมกับฝ่ายการเมือง ได้แก่ งานเผยแพร่ข่าวสาร งานประสานงานทางการเมือง งานกิจการพิเศษ งานบริการประชาชน จัดเป็นหน่วยงานตามขอบเขตความรับผิดชอบ ซึ่งจะเป็นหน่วยงานในลักษณะสูงกว่ากอง คือ สำนักโฆษก สำนักประสานงานการเมือง ศูนย์บริการประชาชน

2. งานประจำ ได้แก่ งานบริหารตามภารกิจปกติ งานช่วยอำนวยความสะดวกจัดเป็นหน่วยงานตามแนวทางและหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับส่วนราชการทั่วไป คือ กองกลาง กองคลัง กองกฎหมาย และระเบียบ กองพิธีการ กองรักษาความปลอดภัย กองสถานที่และยานพาหนะ ศูนย์ข้อมูล

3. งานตามนโยบายรัฐบาล เป็นงานตามกฎหมาย จัดเป็นหน่วยงานพิเศษ ซึ่งมีขอบข่ายในการทำงานกว้าง มีปริมาณและคุณภาพสูง มีระดับความสำคัญ และผลกระทบต่อประชาชนโดยรวม กำหนดเป็นหน่วยงานที่สูงกว่ากอง ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

หลังจากนั้นได้มีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2539⁷ ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 18 มิถุนายน 2539 ด้วยเหตุผลว่า เนื่องจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีได้ปรับปรุงระบบงานเพื่อสนับสนุนให้การบริหารราชการแผ่นดินของนายกรัฐมนตรีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยุบกองงานนายกรัฐมนตรี กองการเมืองต่างประเทศ และกองสังคมและสาธารณูปการ รวมงานของกองการเมืองภายในประเทศ และงานบางส่วนของกองการคลังและเศรษฐกิจ กองงานคณะที่ปรึกษาและกรรมการ และศูนย์ปฏิบัติการแห่งชาติ เพื่อจัดตั้งเป็นสำนักประสานงานการเมือง รวมงานบางส่วนของกองกลางและกองงานคณะที่ปรึกษาและกรรมการ เพื่อจัดตั้งเป็นกองกฎหมายและระเบียบ และยกฐานะกองงานโฆษกเป็นสำนักโฆษก พร้อมทั้งปรับปรุงภารกิจและ เปลี่ยนชื่อศูนย์ปฏิบัติการแห่งชาติ เป็นศูนย์ข้อมูล สำนักงานรักษาความปลอดภัย เป็นกองรักษาความปลอดภัย และกองบริการประชาชนเป็นศูนย์บริการประชาชน และจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติขึ้น และต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

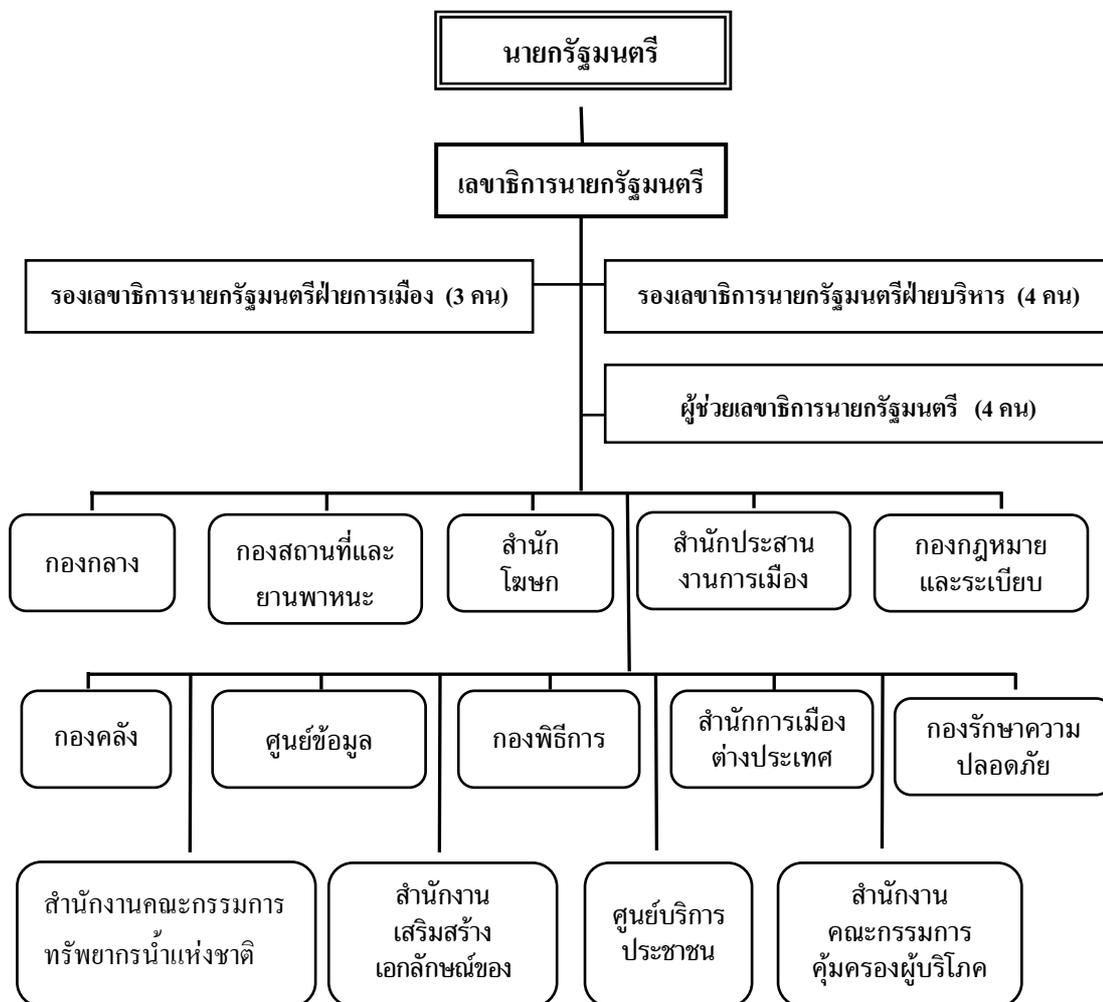
⁷ พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2539, ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 113 ตอนที่ 21 ก. วันที่ 17 มิถุนายน 2539.

สำนักนายกรัฐมนตรี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 จัดตั้งสำนักงานการเมืองต่างประเทศขึ้น และนอกจากนั้น ยังได้มีการแบ่งส่วนราชการภายในขึ้นอีก 2 หน่วยงาน คือ สำนักงานบริหารกลุ่มงานกลาง และ หน่วยงานตรวจสอบภายใน

สำหรับอำนาจหน้าที่ ได้กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการทางการเมือง โดยให้รวมถึงอำนาจหน้าที่ในการเสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งการของนายกรัฐมนตรี ในการกำหนดนโยบาย การกำกั้นนโยบาย การประสานนโยบาย ทั้งเรื่องภายใน ประเทศและ ต่างประเทศ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการให้แก่นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ประสานงานกับองค์กรการเมือง ส่วนราชการ และสถาบันต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลตาม ความมุ่งหมายของนายกรัฐมนตรี รวมทั้งดำเนินการเกี่ยวกับงานโครงการพิเศษตามนโยบายของ รัฐบาล ดำเนินการเกี่ยวกับงานโฆษกและงานประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล เป็นศูนย์บริการ ประชาชน โดยประมวลข้อเท็จจริง ติดตามผลและเสนอความเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่ประชาชน ร้องทุกข์หรือร้องเรียน ตลอดจนปัญหาความเดือดร้อนอื่นของประชาชน เพื่อประกอบการ พิจารณาสั่งการของนายกรัฐมนตรี เสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งการของ นายกรัฐมนตรี ในเรื่องและปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบในการปฏิบัติราชการที่อยู่ใน อำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรี เป็นศูนย์ข้อมูลด้านการบริหารราชการของนายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการประสาน ข้อสนเทศในระดับรัฐบาล ดำเนินการเกี่ยวกับงานรัฐพิธีและงานพิธีการของนายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาความ ปลอดภัยในด้านเอกสาร สถานที่ บุคคล และการจัดระบบเครือข่าย ดำเนินการเกี่ยวกับอาคาร สถานที่และยานพาหนะในความรับผิดชอบของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ดำเนินการเกี่ยวกับ งานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ดำเนินการ เกี่ยวกับงานคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายว่าด้วยการ คุ้มครองผู้บริโภค ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ ปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี หรือตามที่คณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี มอบหมาย

แผนภูมิที่ 3.4

แสดงโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ปี 2539

ที่มา : กองกลาง สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

การปรับปรุงโครงสร้างของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในปี 2545 จนถึงปัจจุบัน

ในปี 2545 เป็นปีที่มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่สุดในระบบราชการไทย โดยมีการปฏิรูประบบราชการในภาพรวม เป็นผลให้มีการยุบเลิกส่วนราชการบางส่วนราชการ มีการผ่าแบ่งส่วนราชการบางส่วนราชการออกจากกัน และรวมทั้งมีการจัดตั้งส่วนราชการขึ้นใหม่ เพื่อรองรับภารกิจบางอย่างที่เพิ่มขึ้นหรือแบ่งแยกออกจากส่วนราชการเดิม หลักการที่สำคัญในการปฏิรูปก็คือ การบูรณาการภารกิจที่เหมือนกันหรือเกี่ยวเนื่องกันไว้ด้วยกันอย่างชัดเจน ยุบเลิกภารกิจที่ไม่จำเป็น โดยโอนให้เอกชนรับไปดำเนินการ ไม่มีการเพิ่มอัตรากำลังและค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรภาครัฐในภาพรวม การพัฒนาปรับปรุงกระบวนการและวิธีการทำงาน และรวมทั้งการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีสมรรถนะที่เหมาะสมกับการทำงานตามบทบาทภารกิจอย่างมีประสิทธิภาพ ผลของการปฏิรูประบบราชการดังกล่าว ได้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 โดยตราเป็นพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545⁸ และยกเลิกพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2534 และแก้ไขเพิ่มเติม โดยตราเป็นพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545⁹ ขึ้นประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 3 ตุลาคม 2545 เป็นต้นมา โดยที่มาตรา 8 ฉ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2543 บัญญัติว่า “การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานรัฐมนตรี กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ให้ออกเป็นกฎกระทรวง และให้ระบุอำนาจหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการไว้ในกฎกระทรวงด้วย” และผลจากการปฏิรูปดังกล่าว จึงได้มีการออกกฎ กระทรวง แบ่งส่วนราชการ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2548¹⁰ ซึ่งได้มีการแบ่งส่วนราชการและกำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีใหม่ และใช้มาจนถึงปัจจุบัน โดยตัดหน่วยงานที่มีภารกิจไม่เกี่ยวข้องกับภารกิจของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีออกไป ได้แก่ ตัดโณศูนย์บริการประชาชน สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ และบางส่วนของ

⁸ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545, ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 99 ก. วันที่ 2 ตุลาคม 2545.

⁹ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545, ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 99 ก. วันที่ 2 ตุลาคม 2545.

¹⁰ กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2548, ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 119 ตอนที่ 103 ก. วันที่ 9 ตุลาคม 2545.

กองกฎหมายและระเบียบ ไปขึ้นกับสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี พร้อมกับตัดโอน สำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติไปรวมกับสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท แล้วยกฐานะขึ้นเป็นกรมทรัพยากรน้ำ สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และได้จัดตั้ง สำนักงานผู้แทนการค้าไทยขึ้น และนอกจากนั้นยังได้มีการแบ่งส่วนราชการภายในขึ้นอีก 3 หน่วยงาน คือ กลุ่มงานเลขานุการ กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร และหน่วยงานตรวจสอบภายใน

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีนอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2545 ในมาตรา 13 ซึ่งกำหนดให้สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการทางการเมืองแล้ว ยังมีอำนาจหน้าที่อีกจำนวนมากที่กำหนดไว้ใน กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2545 ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ภารกิจหลัก คือ ภารกิจในการอำนวยความสะดวกและการประสานเร่งรัด ติดตาม สนับสนุน การบริหารราชการแผ่นดินของนายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี รวมทั้งข้าราชการการเมืองอื่น ๆ ในสำนักนายกรัฐมนตรี ได้แก่ งานของกลุ่มงานเลขานุการ สำนักโฆษก สำนักการเมืองต่างประเทศ สำนักประสานงานการเมือง โดยเป็นงานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก การประสานงาน การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานของรัฐบาล งานด้านการต่างประเทศ และงานด้านการประสานทางการเมือง เป็นต้น

2. ภารกิจรอง คือ ภารกิจที่มีลักษณะเป็นงานประจำ สนับสนุนงานที่เป็นภารกิจหลัก ได้แก่ งานของกองกลาง กองคลัง กองพิธีการ กองรักษาความปลอดภัย กองสถานที่และยานพาหนะ ศูนย์ข้อมูล กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร และหน่วยงานตรวจสอบภายใน โดยเป็นงานเกี่ยวกับงานสารบรรณ งานบริหารบุคคล งานการเงินบัญชีและพัสดุ งานจัดเตรียมสถานที่และยานพาหนะ งานการรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญ เอกสาร และสถานที่ งานสนับสนุนข้อมูลสารสนเทศ งานการตรวจสอบภายใน และงานด้านการพัฒนาระบบบริหาร เป็นต้น

3. ภารกิจพิเศษ คือ ภารกิจที่ไม่ใช่ภารกิจของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีโดยตรง ได้แก่ งานของสำนักงานผู้แทนการค้าไทย ซึ่งเป็นงานเกี่ยวกับการเจรจาการค้ากับต่างประเทศ และงานนโยบายที่มีลักษณะเป็นโครงการต่าง ๆ ได้แก่ งานของศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ และงานตามโครงการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง งานของคณะกรรมการผู้นำชุมชนแห่งชาติ เป็นต้น ซึ่งภารกิจเหล่านี้ส่วนใหญ่มีจุดกำเนิดที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี และเมื่อมีความเข้มแข็งจะดำเนินการตัดโอนไปขึ้นกับส่วนราชการอื่น ๆ หรือจัดตั้งเป็นองค์การมหาชนหรือองค์การของรัฐตามความเหมาะสมต่อไป

เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุผลตามภารกิจที่กำหนดไว้ตามโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อเป็นเข็มทิศชี้แนวทางไปสู่เป้าหมายขององค์การ รวมทั้งกำหนดพันธกิจที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้วิสัยทัศน์บรรลุผล พร้อมทั้งกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อกำหนดแนวทางหรือวิธีการดำเนินการ ซึ่งได้มีการปรับเปลี่ยนให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพการปฏิบัติงานของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยในปัจจุบันได้กำหนดไว้ดังนี้

1. **วิสัยทัศน์** เป็นองค์กรชั้นนำที่มีประสิทธิภาพสูงในการตอบสนองการบริหารราชการแผ่นดินของนายกรัฐมนตรี

2. **พันธกิจ** มุ่งเน้นการบริหารจัดการที่ดี มีคุณภาพ โดยเน้นความถูกต้อง รวดเร็ว โปร่งใส เป็นธรรมในการดำเนินการ เพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรทั้งในด้านการปฏิบัติงาน และคุณธรรม จริยธรรม ชรรมาภิบาล อย่างต่อเนื่อง เสริมสร้างภาพลักษณ์และความเข้าใจกันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชน เป็นศูนย์ประสานเทระดับรัฐบาล และอำนวยความสะดวกให้การบริหารราชการแผ่นดินของนายกรัฐมนตรีบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ยุทธศาสตร์

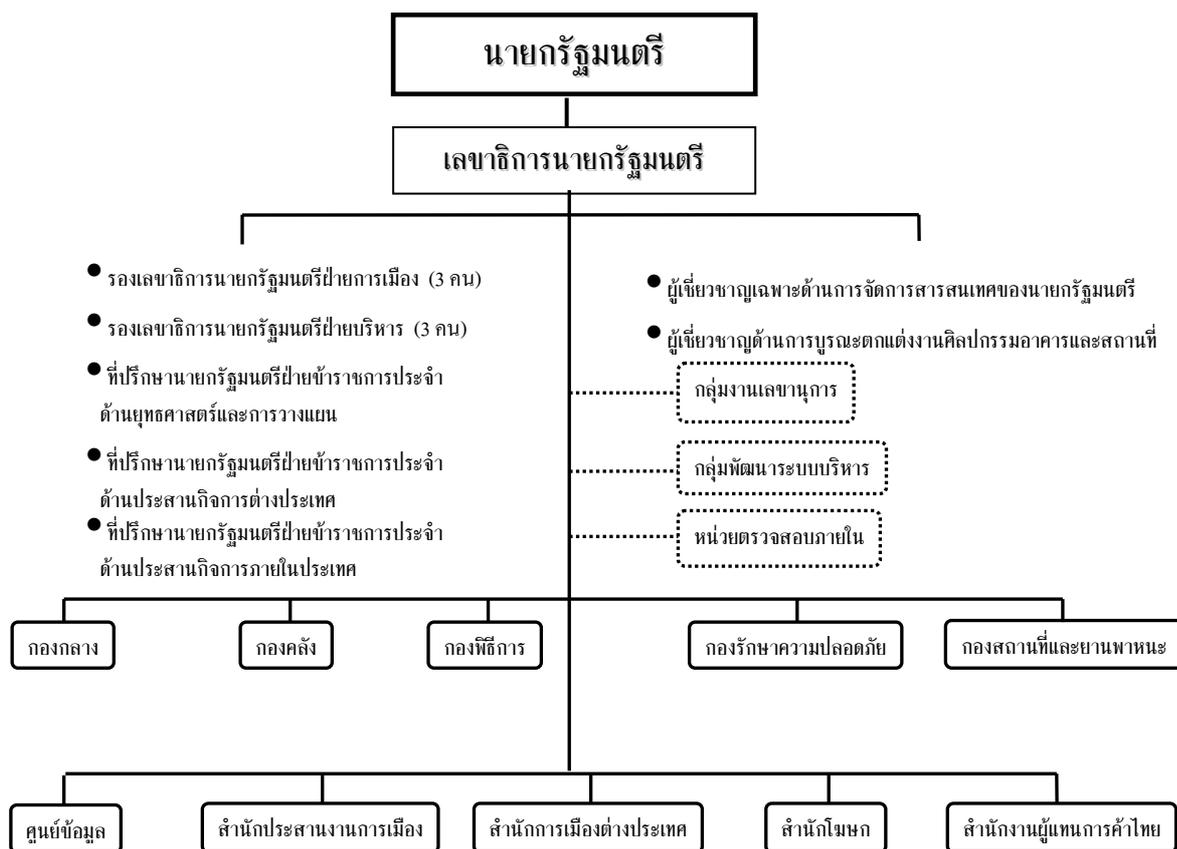
● การเป็นองค์กรชั้นนำ

- ยุทธศาสตร์ที่ 1 การบริหารจัดการที่ดีขององค์การ
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ คุณธรรม และจริยธรรมในการปฏิบัติงาน
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มประสิทธิภาพในการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้ในการปฏิบัติงาน

● การมีประสิทธิภาพสูงในการตอบสนองการบริหารราชการแผ่นดินของนายกรัฐมนตรี

- ยุทธศาสตร์ที่ 4 วางยุทธศาสตร์และติดตามการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาล การสั่งการ และการบริหารประเทศของนายกรัฐมนตรี
- ยุทธศาสตร์ที่ 5 อำนวยความสะดวกประสานงานกิจการทางด้านการเมืองกับองค์กรต่าง ๆ เพื่อการบริหารงานของนายกรัฐมนตรี ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- ยุทธศาสตร์ที่ 6 เป็นศูนย์กลางการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ นโยบาย ยุทธศาสตร์ ผลงาน และข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลให้กับทุกกลุ่มเป้าหมาย

แผนภูมิที่ 3.5
แสดงสายการบังคับบัญชาตามโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในปี 2545 ถึงปัจจุบัน

ที่มา : กองกลาง สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ตารางที่ 3.1
แสดงเปรียบเทียบการแบ่งส่วนราชการของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
ในปี 2539 กับในปี 2545

การแบ่งส่วนราชการปี 2539	การแบ่งส่วนราชการปี 2545
1. กองกลาง	1. กองกลาง
2. กองคลัง	2. กองคลัง
3. กองกฎหมายและระเบียบ	3. กองพิธีการ
4. กองพิธีการ	4. กองรักษาความปลอดภัย
5. กองรักษาความปลอดภัย	5. กองสถานที่และยานพาหนะ
6. กองสถานที่และยานพาหนะ	6. ศูนย์ข้อมูล
7. ศูนย์ข้อมูล	7. สำนักการเมืองต่างประเทศ
8. ศูนย์บริการประชาชน	8. สำนักงานผู้แทนการค้าไทย
9. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค	9. สำนักโฆษก
10. สำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ	10. สำนักประสานงานการเมือง
11. สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ	11. กลุ่มงานเลขานุการ (ภายใน)
12. สำนักโฆษก	12. กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร(ภายใน)
13. สำนักการเมืองต่างประเทศ	13. หน่วยงานตรวจสอบภายใน(ภายใน)
14. สำนักประสานงานการเมือง	
15. สำนักงานบริหารกลุ่มงานกลาง (ภายใน)	
16. หน่วยงานตรวจสอบภายใน (ภายใน)	

ที่มา : กองกลาง สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ตารางที่ 3.2
แสดงอัตรากำลังตามโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
ในปี 2539

หน่วยงาน	จำนวน		
	ข้าราชการ	ลูกจ้าง	
		ประจำ	ชั่วคราว
1. ส่วนกลาง	10	-	20
2. กองกลาง	61	3	25
3. กองคลัง	45	5	-
4. กองกฎหมายและระเบียบ	18	2	3
5. กองพิธีการ	19	13	-
6. กองรักษาความปลอดภัย	21	1	17
7. กองสถานที่และยานพาหนะ	25	236	13
8. ศูนย์ข้อมูล	19	-	22
9. ศูนย์บริการประชาชน	46	3	11
10. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค	44	2	51
11. สำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ	58	-	8
12. สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ	37	-	10
13. สำนักโฆษก	46	8	-
14. สำนักการเมืองต่างประเทศ	17	1	-
15. สำนักประสานงานการเมือง	42	2	34
16. สำนักบริหารกลุ่มงานกลาง	28	-	-
17. หน่วยงานตรวจสอบภายใน	2	-	-
รวม	538	303	214

ที่มา : กองกลาง สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ตารางที่ 3.3
แสดงอัตรากำลังตามโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
ในปี 2545 ถึงปัจจุบัน

หน่วยงาน	จำนวน		
	ข้าราชการ	ลูกจ้างประจำ	พนักงานราชการ
1. ส่วนกลาง	22	-	31
2. กองกลาง	35	4	6
3. กองคลัง	39	-	5
4. กองพิธีการ	20	10	2
5. กองรักษาความปลอดภัย	19	1	11
6. กองสถานที่และยานพาหนะ	22	193	12
7. ศูนย์ข้อมูล	21	-	17
8. สำนักงานเมืองต่างประเทศ	20	-	1
9. สำนักงานผู้แทนการค้าไทย	6	-	9
10. สำนักโฆษก	42	4	15
11. สำนักประสานงานการเมือง	34	1	12
12. กลุ่มงานเลขานุการ	44	-	157
13. กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร	3	-	-
14. หน่วยงานตรวจสอบภายใน	2	-	-
รวม	327	213	278

ที่มา : กองกลาง สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี